

Кіщенко Н. Д.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

АНАЛІЗ ПРОСТОРУ КОНЦЕПТУ *МУДРІСТЬ* В АНГЛОМОВНОМУ ТЕКСТІ

Кожен літературний твір втілює індивідуально-авторський спосіб сприйняття та організації світу. Автор виражає свої знання в літературно-художній формі про світ. У цій системі поряд з універсальними загальнолюдськими знаннями існують самотутні, унікальні, іноді парадоксальні уявлення автора. Можна сказати, що концептуалізація або методика експлікації концептуалізованої області заснована на семантичному висновку її компонентів із сукупності мовних одиниць, які розкривають одну тему чи мікротему. З цієї причини концептуальний простір тексту формується на більш високому рівні абстракції – на основі злиття, зближення загальних ознак концептів, які репрезентуються на поверхневому рівні тексту словами та реченнями однієї семантичної області, що обумовлює певну цілісність концептосфери тексту, а ключовий концепт є ядром індивідуально-авторської художньої картини світу, втіленої в окремому тексті чи в сукупності текстів одного автора.

Ступінь відповідності універсальних та індивідуально-авторських знань у художній картині світу тексту може бути різним. У зв'язку з цим слова-концепти художнього світу навряд чи можуть бути чітко визначені та описані.

Ментальна природа концепту підкреслюється всіма, хто звертається до його вивчення. Однією з перших звернула увагу на цю головну якість концепту А. Вежбицька, яка визначає концепт як об'єкт зі світу "Ідеальне", який має ім'я та відображає культурно зумовлені уявлення людини про світ "Дійсність".

Константність концептів у культурі підкреслює Ю. С. Степанов. Фактично він дуже зближує поняття константи та концепту: "Константа в культурі – це концепт, який існує постійно або дуже довго" [6, 76]. Цей аспект концепту зумовив інтерес дослідників кінця ХХ ст. в освоєнні парадигми таких культурних концептів, як *ВОЛЯ*, *СВОБОДА*, *ПЕРЕМОГА*, *СПРАВЕДЛИВІСТЬ*, *ВІРА*, *ЛЮБОВ*, *ЗНАННЯ*, *МУДРІСТЬ*.

Мета статті – виявити парадигми "культурно значимого" концепту *МУДРІСТЬ* та описати його концептосфери.

Завдання статті:

– проаналізувати способи семантизації концепту *МУДРІСТЬ* в англomовному тексті.

Концепти мають ядро та периферію. Концепт художнього тексту формується на синтагматичній основі, має внутрішньотекстову синтагматичну природу. Унаслідок цього сам процес аналізу концепту на матеріалі художнього тексту має свою специфіку. Велике значення для формування концептів мають слова в тексті, які повторюються, вони можуть називатися по-різному: слова-лейтмотиви, лексичні домінанти, але частіше – ключові слова.

Для концептуального аналізу дуже важливим є поняття когнітивного-пропозиційної структури. Його запровадили у зв'язку з необхідністю моделювання концепту. Таке моделювання є результатом узагальнення концепту, який регулярно повторюється в лексичних, фразеологічних та текстових репрезентаціях.

Якщо характеризувати концепт *МУДРІСТЬ* в казках О. Уальда, то можна

зазначити, що сам концепт *МУДРІСТЬ* виражається лише у формулюванні висновків казок. Казки О. Уальда написані з точки зору парадоксів, тому визначити концепт *МУДРІСТЬ* можливо лише в кінці твору. Кожний парадоксальний вислів О. Уальда акумулює в собі певну мудрість. Хоча казки мають назву "Fairytale" та майже всі закінчуються трагічно. Автор змушує читача задуматися над кожним висловом та зробити висновки, а відтак, і знайти концепт. Ядро концептосфери *МУДРІСТЬ* в казках О. Уальда становить когнітивно-пропозиційна структура. Словникові дефініції фіксують уявлення про розум, який спирається на життєвий досвід.

Проведення психолінгвістичного експерименту з виявлення ключових слів казок Уальда показало, що після читання казок можна визначити наступні слова: *happy, selfish, friend, rocket, devoted, remarkable*.

Всі вище вказані словесні реакції пов'язані зі змістом казок та повторюють лексику, яка там вживається. Таким чином, можна зазначити, що вже на цьому етапі аналізу сприйняття текстів з використанням психолінгвістичного експерименту ми виявляємо набір ключових слів, які репрезентують основний концепт цих казок. Аналіз всіх контекстів, які знаходять індивідуальні, деколи унікальні уявлення письменника про мудрість, дозволяє їх узагальнити та показати концептосферу *МУДРІСТЬ* у вигляді поля. Ядром, як уже було сказано вище, є узагальнена когнітивно-пропозиційна структура: суб'єкт мудрості – предикат мудрості – джерело мудрості – зовнішні прояви як результат мудрості – атрибутивна характеристика. Треба зазначити, що позиції причини та наслідку мудрості являють собою включені залежні предикати, що пояснюються складністю, багатокомпонентністю самого концепту *МУДРІСТЬ*. Ядерну зону складають вербалізовані когніції – основні регулярні та найбільш типові лексичні репрезентації когнітивно-пропозиційної структури концепту *МУДРІСТЬ*. Узагальнення основних варіантів лексичних репрезентацій усіх позицій когнітивно-пропозиційної структури є процедурою семантичного виведення знань, які включені в дану текстову концептосферу та які відображають індивідуально-авторське уявлення про мудрість.

Висновки. Таким чином, індивідуально-авторська картина світу має в тексті відображений характер, вона суб'єктивна і відображає риси мовної особистості її творця. Це зумовлено естетичним характером відображення дійсності та антропоцентризмом тексту. Продуктивним способом опису індивідуально-авторської картини світу є концептуальний аналіз, який передбачає виведення зі змісту всього тексту базового концепту, а також знань про концепт, складових його концептосфери. У свою чергу аспекти концептуалізації пояснюють польову структуру концептосфери, яка залежить від способів мовної репрезентації концепту.

Л і т е р а т у р а :

1. Арнольд И. В. Значение сильной позиции для интерпретации художественного текста / И. В. Арнольд // Вопросы языкознания. – 1982. – № 4. – С. 83–91.
2. Бабенко Л. Г. Лингвистический анализ художественного текста / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – М., 2006.
3. Бахтин М. М. Проблема текста в лингвистике, филологии и других гуманитарных науках / М. М. Бахтин // Эстетика словесного творчества. – М., 1979.
4. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – М., 1981.
5. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка / Д. С. Лихачев // Известия АН СССР. Сер. лит. из. – 1993. – Т. 52. – № 1.
6. Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской культуры: Опыт исследований / Ю. С. Степанов. – М., 1997.
7. Текст как объект лингвистического анализа и перевода. – М., 1970.

8. Язык и композиция художественного текста. – М., 1983.
9. Wilde O. Fairy Tales / Oscar Wilde. – М.: Айрис Пресс, 2005.

Колісник В. Ю.
*Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького*

ВИРАЖАЛЬНІ ЗАСОБИ І СТИЛІСТИЧНІ ПРИЙОМИ ТВОРЕННЯ ДІАЛОГІВ У РОМАНІ ДЖЕЙН ОСТІН “ГОРДІСТЬ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ”

Багатство мовленнєвої експресії притаманне не лише звукам і словам, їхнім граматичним формам, а й синтаксичній організації мовлення. Синтаксис визначає як стиль художнього твору, так і стиль окремого автора. Художній стиль розкриває індивідуальність автора. Описи природи виявляють романтизм, деталізація предметів – уважність, а розмовне мовлення здатне влучно передати специфіку персонажів та відкрити майстерність творця. У романі Джейн Остін “Гордість та упередження” діалоги складають основу твору. Тож не випадково проблемою дослідження є специфіка діалогів розглядуваного художнього твору.

Мета статті – дослідити особливості авторського стилю Джейн Остін у контексті діалогічного мовлення роману “Гордість та упередження”.

Завдання:

- дослідити синтаксичну організацію діалогічного мовлення, стилістичну значущість мовних одиниць;
- встановити частотність уживання різноманітних виражальних засобів та стилістичних прийомів.

Новизна дослідження полягає в тому, що у процесі аналізу виражальних засобів і стилістичних прийомів діалогу визначаються їхні структурні особливості, семантичні характеристики та особливості функціонування у діалогічному мовленні.

Науковими результатами дослідження стали кількісні показники виражальних засобів та стилістичних прийомів та встановлення частотності їхнього використання у романі. Виразальні засоби та стилістичні прийоми виступають основним способом експресії у романі Джейн Остін “Гордість та упередження”. Розглянемо їх детальніше.

I. Виразальний засіб – це маркований член стилістичної опозиції елементів мови даного рівня. Щодо синтаксису стилістично немаркованою моделлю речення є модель простого поширеного речення Р – Одір –А, яка не несе ніякої додаткової інформації. Остання може утворюватись тільки за рахунок стилістичного значення слів, що до неї входять. Усі інші моделі речення англійської мови слід розглядати як трансформи вихідної моделі [5, 137].

За типом трансформації вихідної моделі виразальні засоби поділяють на 3 групи:
1. Виразальні засоби, що базуються на редукції вихідної моделі.

Еліipsis: “Do you often dance at St. James's?” “Never, sir”.

Замовчування: “At present I will not say more, but, perhaps when we are better acquainted ...”.

Номінативні односкладні речення мають великий експресивний потенціал, оскільки іменники, які є їхніми головними складовими, поєднують у собі образ